

Στις δομές φιλοξενίας προσφύγων, οι επιδόσεις αποφάσεων πρέπει να γίνονται αυτοπροσώπως, σύμφωνα με απόφαση δικαστηρίου

ΑΠΟ EQUAL LEGAL AID

Σε μια ιδιαίτερα σημαντική απόφαση, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης επιβεβαίωσε εκ νέου ότι οι αποφάσεις που αφορούν αιτήσεις διεθνούς προστασίας πρέπει να επιδίδονται αυτοπροσώπως στους αιτούντες που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας. Η απόφαση αυτή αποσαφηνίζει ένα κρίσιμο διαδικαστικό ζήτημα: ενώ η ελληνική νομοθεσία για το άσυλο προβλέπει ως «γενικό κανόνα» την επίδοση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, προβλέπει ρητά την αυτοπρόσωπη επίδοση σε αιτούντες άσυλο που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας. Η εν λόγω ετυμηγορία αποτελεί καλοδεχούμενη διευκρίνιση, καθώς η ευρεία πρακτική της επίδοσης αποφάσεων μέσω email έχει δημιουργήσει εύλογες ανησυχίες ως προς τη συμμόρφωση με τις νομικές εγγυήσεις και τις επιπτώσεις στην ουσιαστική πρόσβαση των αιτούντων άσυλο σε ένδικα μέσα.

Νομικό πλαίσιο για τις διαδικασίες επίδοσης

Η δυνατότητα επίδοσης αποφάσεων σε αιτούντες διεθνή προστασία μέσω email εισήχθη ως γενικός κανόνας για πρώτη φορά στο ελληνικό νομικό πλαίσιο το 2020.¹ Ωστόσο, σε ό,τι αφορά τις αποφάσεις επί αιτήσεων ασύλου, εφαρμόζεται ειδική ρύθμιση, λόγω της ιδιαίτερης σημασίας αυτών των αποφάσεων. Πριν από την τροποποίηση αυτή, η επίδοση γινόταν αυτοπροσώπως, κατά την ανανέωση του Δελτίου Αιτούντος Διεθνή Προστασία. Από το 2019, η νομοθεσία προβλέπει ότι, όταν οι αιτούντες διαμένουν σε δομές φιλοξενίας, η επίδοση πραγματοποιείται μέσω αποστολής της απόφασης στον Διοικητή της δομής, με σχετική ανάρτηση ειδοποίησης για την παραλαβή. Οι αιτούντες προσέρχονται στο αρμόδιο γραφείο κατά τις ώρες λειτουργίας για την παραλαβή των σχετικών εγγράφων, και στη συνέχεια συντάσσεται έκθεση επίδοσης.² Οι διατάξεις αυτές αποσκοπούν στο να διασφαλίζεται ότι οι αιτούντες ενημερώνονται με τρόπο κατάλληλο και αποτελεσματικό, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση τους.

Τα τελευταία χρόνια, η Υπηρεσία Ασύλου έχει προκρίνει ολοένα και περισσότερο την επίδοση αποφάσεων μέσω email, επικαλούμενη λόγους αποτελεσματικότητας και πρακτικότητας, ανεξαρτήτως του αν οι αιτούντες διαμένουν σε δομές φιλοξενίας ή όχι. Η στροφή αυτή εντάθηκε ιδιαίτερα μετά την πανδημία COVID-19, αλλά και την αναστολή των υπηρεσιών διερμηνείας το 2024. Ωστόσο, η πρακτική της επίδοσης μέσω email σε αιτούντες που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας αγνοεί την ειδική νομική πρόβλεψη που απαιτεί αυτοπρόσωπη επίδοση. Παράλληλα, η προσέγγιση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των αιτούντων άσυλο, συμβάλλοντας στην περαιτέρω περιθωριοποίηση ενός ήδη ευάλωτου πληθυσμού.

Σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης, οι αιτούντες οφείλουν να ενεργήσουν άμεσα, εντός των σύντομων προθεσμιών που προβλέπει ο νόμος, ώστε να ασκήσουν εγκαίρως και αποτελεσματικά το δικαίωμά τους σε ουσιαστική προσφυγή. Το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα υπονομεύεται άμεσα όταν οι αποφάσεις επιδίδονται μέσω email, χωρίς να υπάρχουν επαρκείς εγγυήσεις ότι οι αιτούντες έχουν πράγματι ενημερωθεί. Η πρακτική αυτή δυσχεραίνει σημαντικά την πρόσβαση σε ένδικα μέσα και υπονομεύει την ουσιαστική προστασία που προβλέπει η νομοθεσία.

1. Νόμος 4686/2020, που τροποποίησε τον Νόμο 4636/2019.

2. Επί του παρόντος: άρθρα 87 παράγραφοι 3 και 4 του Νόμου 4939/2022, με τον οποίο ενσωματώνονται στο ελληνικό δίκαιο οι Οδηγίες της ΕΕ σχετικά με τις Διαδικασίες Ασύλου.

Photo credit: Equal Legal Aid

Νομολογία δικαστηρίων σχετικά με τη νόμιμη επίδοση αποφάσεων μέσω email

Σε πρόσφατη απόφασή του,³ το Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης επιβεβαίωσε ότι η επίδοση αποφάσεων μέσω email σε αιτούντες που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας είναι μη νόμιμη. Η Equal Legal Aid εκπροσώπησε έναν αιτούντα διεθνή προστασία, ο οποίος διέμενε στη δομή φιλοξενίας προσφύγων στην Αλεξάνδρεια. Στις 30 Αυγούστου 2023, η Υπηρεσία Ασύλου Θεσσαλονίκης του επέδωσε απόφαση πρώτου βαθμού, με την οποία απορριπτόταν η αίτησή του για άσυλο, μέσω email. Το μήνυμα περιλάμβανε μεταφρασμένο έγγραφο που τον ενημέρωνε για το δικαίωμά του να υποβάλει διοικητική προσφυγή εντός τριάντα ημερών από την παραλαβή ή τη γνώση της απόφασης. Ο αιτών υπέβαλε την προσφυγή του στις 17 Οκτωβρίου 2023, επισημαίνοντας ότι, παρόλο που η απόφαση είχε αποσταλεί στην επίσημα δηλωμένη διεύθυνση email, είχε καταλήξει στον φάκελο ανεπιθύμητης αλληλογραφίας (spam) και εντοπίστηκε για πρώτη φορά στις 27 Σεπτεμβρίου 2023, όταν ο δικηγόρος του ζήτησε αντίγραφο του φακέλου. Ωστόσο, η Επιτροπή Προσφυγών απέρριψε την προσφυγή ως εκπρόθεσμη, κρίνοντας ότι ο ισχυρισμός περί αρχειοθέτησης της απόφασης στον φάκελο spam ήταν αβάσιμος και ότι δεν στοιχειοθετείται περίπτωση ανωτέρας βίας. Κατά της απόφασης αυτής, η Equal Legal Aid υπέβαλε αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης.

Το Διοικητικό Πρωτοδικείο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής Προσφυγών, υπογραμμίζοντας ότι έπρεπε να τηρηθεί η ειδική διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 87. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, όταν οι αιτούντες διαμένουν σε δομές φιλοξενίας, η επίδοση αποφάσεων πρέπει να γίνεται αυτοπροσώπως. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι η ειδική αυτή πρόβλεψη υπερσχύει της γενικής ρύθμισης της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου, η οποία επιτρέπει, κατ' αρχήν, την επίδοση μέσω email. Συνεπώς, η επίδοση μέσω email στην περίπτωση του προσφεύγοντος κρίθηκε μη νόμιμη.

Ανάλογη ήταν και η κρίση της Αρχής Προσφυγών πριν από την παραπάνω απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου. Σε δύο υποθέσεις που αφορούσαν αιτούντες άσυλο από τη Σιέρα Λεόνε, οι οποίοι εκπροσωπούνταν από την Equal Legal Aid, η Αρχή Προσφυγών έκρινε ότι η επίδοση αποφάσεων μέσω email ήταν μη νόμιμη, καθώς οι αιτούντες διέμεναν σε δομές φιλοξενίας. Και στις δύο περιπτώσεις, οι αποφάσεις είχαν επιδοθεί ηλεκτρονικά, γεγονός που οδήγησε στην υποβολή προσφυγών μετά την εκπνοή της νόμιμης προθεσμίας. Ωστόσο, οι Επιτροπές Προσφυγών έκριναν ότι οι προσφυγές υποβλήθηκαν εμπρόθεσμα, καθώς οι επιδόσεις δεν πραγματοποιήθηκαν με τον προβλεπόμενο από τον νόμο τρόπο. Ειδικότερα, στην πρώτη απόφαση,⁴ η Επιτροπή Προσφυγών έκρινε ότι:

[...] εφόσον ο προσφεύγων διαμένει έως σήμερα στην ως άνω Δομή, η προσβαλλόμενη απόφαση έπρεπε να του επιδοθεί [...] με αποστολή της στον Προϊστάμενο της Δομής και επίδοσή της κατόπιν ανάρτησης της σχετικής ανακοίνωσης, ώστε ο προσφεύγων να προσέλθει για να την παραλάβει και να συνταχθεί σχετική έκθεση επίδοσης. Συνεπώς, με τα δεδομένα αυτά, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη ότι μη νομίμως έλαβε χώρα επίδοση της προσβαλλόμενης απόφασης [...], κρίνει ότι η επίδοση δεν είναι νόμιμη και η εξεταζόμενη προσφυγή έχει ασκηθεί εμπροθέσμως και εν γένει παραδεκώς.

Στη δεύτερη υπόθεση⁵, η Επιτροπή Προσφυγών έκρινε ότι:

«[...] Η κρινόμενη προσφυγή τεκμαίρεται ότι έχει ασκηθεί εμπροθέσμως, δεδομένου ότι δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, κατ' ασφαλή τρόπο, η νόμιμη κοινοποίηση της προσβαλλόμενης απόφασης στον προσφεύγοντα.»

Από τα παραπάνω προκύπτει με σαφήνεια η υπεροχή της αυτοπρόσωπης επίδοσης στις δομές φιλοξενίας έναντι της επίδοσης μέσω email. Ωστόσο, οι συνέπειες αυτών των αποφάσεων ξεπερνούν κατά πολύ τα απλά διαδικαστικά ζητήματα και έχουν σημαντικότερη, ουσιαστική διάσταση.

3. Απόφαση υπ' αριθμ. 6/2025 Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης.

4. Απόφαση υπ' αριθμ. IP/623133/03-10-2024 της 6ης Επιτροπής Προσφυγών.

5. Απόφαση υπ' αριθμ. IP/32254/17-01-2025 της 10ης Επιτροπής Προσφυγών.

Πώς η ψηφιοποίηση αναδιαμορφώνει τις διαδικασίες ασύλου και θέτει σε κίνδυνο τα ανθρώπινα δικαιώματα

Τα τελευταία χρόνια, τα συστήματα ασύλου στην Ευρώπη έχουν υποστεί μια αθόρυβη αλλά βαθιά μεταμόρφωση, μεταβαίνοντας από τη δια ζώσης επικοινωνία με τις αρχές σε ένα μοντέλο που δίνει προτεραιότητα στα ψηφιακά μέσα.⁶ Από την υποβολή των αιτήσεων ασύλου μέχρι και την επίδοση των αποφάσεων, ολόκληρη η διαδικασία ψηφιοποιείται, περιλαμβάνοντας και την αμφιλεγόμενη πρακτική των διαδικτυακών συνεντεύξεων ασύλου. Η μετάβαση αυτή επιταχύνθηκε σημαντικά λόγω της πανδημίας COVID-19, ενώ η αναστολή των υπηρεσιών διερμηνείας το 2024⁷ επιδείνωσε ακόμα περισσότερο την κατάσταση.

Η ψηφιοποίηση, αν και προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ διοικητικών αρχών και πολιτών, δεν αποτελεί από μόνη της ολοκληρωμένη πολιτική και μπορεί, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, να μετατραπεί σε επισφαλές εργαλείο. Αυτές οι παρατηρήσεις δεν περιορίζονται μόνο στις διαδικασίες ασύλου, αλλά αφορούν κάθε τομέα όπου η ψηφιακή μετάβαση έχει ενσωματωθεί στις σχέσεις μεταξύ διοίκησης και κοινού. Η ψηφιοποίηση δημιουργεί προβλήματα όταν επιβάλλεται ως μοναδική ή καθολική λύση, ή όταν έχει ελλείμματα κατά τον σχεδιασμό αλλά και κατά την υλοποίηση. Για αυτόν τον λόγο, η μετάβαση αυτή εγείρει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με την προσβασιμότητα, την ασφάλεια δικαίου και τη διαδικαστική δικαιοσύνη, ειδικά για ευάλωτες ομάδες με περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες ή ανεπαρκή πρόσβαση σε ψηφιακά μέσα.

Στο ελληνικό πλαίσιο, οι διαδικτυακές πλατφόρμες εντάχθηκαν στις διαδικασίες ασύλου από το 2020, με στόχο να διευκολύνουν την πρόσβαση κατά την καταγραφή των αιτήσεων. Στην πράξη, όμως, παρουσιάζουν συχνά τεχνικά προβλήματα ή τίθενται κατά διαστήματα εκτός λειτουργίας, καθιστώντας αδύνατη την υποβολή αιτήσεων ασύλου. Μέσα από έναν συνδυασμό διοικητικής αναποτελεσματικότητας και τεχνικών εμποδίων, η πρόσβαση στο άσυλο περιορίζεται, σκόπιμα ή μη, ολόένα και περισσότερο. Ταυτόχρονα, η ψηφιοποίηση των διαδικασιών δεν λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο, καθώς και τις συστημικές αδυναμίες του συστήματος υποδοχής, επιβαρύνοντας περαιτέρω την ήδη επισφαλή κατάστασή τους.

Ιδιαίτερες διαδικαστικές εγγυήσεις για ευάλωτες ομάδες και άτομα που χρήζουν ειδικών αναγκών υποδοχής

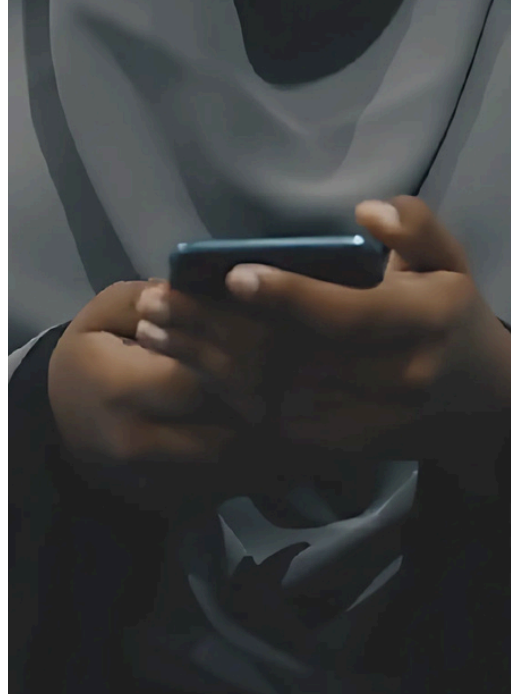
Οι αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες τόσο πριν, όσο και κατά τη διάρκεια αλλά και μετά τον εξαναγκαστικό εκτοπισμό τους. Η συντριπτική πλειονότητα έχει βιώσει διώξεις, σωματική και ψυχολογική βία, καθώς και κακοποίηση. Πολλοί εξ αυτών πέφτουν θύματα εμπορίας ανθρώπων, είτε για σκοπούς σεξουαλικής είτε εργασιακής εκμετάλλευσης, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους ή αμέσως μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα. Σε αρκετές περιπτώσεις έχουν υποστεί παράνομη κράτηση, απελάσεις ή και βίαιες επαναπροωθήσεις. Κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα, τα δικαιώματά τους παραβιάζονται επανειλημμένα, ενώ αναγκάζονται να ζουν σε συνθήκες που δεν ανταποκρίνονται στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Παράλληλα, η υπερβολική γραφειοκρατία εντείνει την ανασφάλεια και την αβεβαιότητα, δημιουργώντας ένα κλίμα διαρκούς απογοήτευσης και φόβου απέλασης.

Πολλοί αιτούντες άσυλο δεν έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές, καθώς τέτοιες υποδομές δεν διατίθενται στις δομές φιλοξενίας. Επιπλέον, δεν διαθέτουν όλοι κινητά τηλέφωνα με αυτόνομη πρόσβαση στο διαδίκτυο, ενώ η σύνδεση Wi-Fi στους χώρους διαμονής τους είναι συχνά ασταθής ή ανύπαρκτη. Τα τηλέφωνα τους, μάλιστα, συχνά χαλάνε, καταστρέφονται ή κατάσχονται από τις αρχές,⁸ και δεν έχουν πάντοτε τα μέσα για να τα επισκευάσουν ή να τα αντικαταστήσουν. Η έλλειψη ψηφιακών

6. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Αναφορά από Aida σχετικά με [digitalisation of asylum procedures](#) (2023), άρθρο από Forum Réfugiés “[Digitalisation: multiple challenges for the asylum system](#)” (2022), αναφορά από την ELA, “[Digitalisation of the Greek asylum procedure](#)” (2022).

7. Ανοιχτή Επιστολή που συνυπέγραψαν 36 οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, “[Put an end to the disruption of interpretation services](#)”, Νοέμβριος 2024.

8. Η κατάσχεση κινητών τηλεφώνων αποτελεί πρακτική που παρατηρείται σήμερα σε δομές υποδοχής στην Ελλάδα και έχει τεκμηριωθεί από αρκετές ΜΚΟ και ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης.

δεξιοτήτων, καθώς και τα υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού, ιδιαίτερα μεταξύ ηλικιωμένων αιτούντων, καθιστούν ακόμα δυσκολότερη τη χρήση ψηφιακών εργαλείων. Η κατάσταση επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι τα email της Υπηρεσίας Ασύλου συχνά καταλήγουν στον φάκελο ανεπιθύμητης αλληλογραφίας (spam), χωρίς οι αιτούντες να λάβουν ειδοποίηση. Σε τέτοιες περιπτώσεις, τα μηνύματα διαγράφονται αυτόματα μετά από λίγες ημέρες, χωρίς καν να γίνουν αντιληπτά. Ακόμα και όταν οι αιτούντες καταφέρνουν να υπερβούν τα τεχνικά εμπόδια, η απουσία εξοικείωσης με τη νομική ορολογία τους εμποδίζει να κατανοήσουν το περιεχόμενο των αποφάσεων. Αυτό δημιουργεί σύγχυση και αβεβαιότητα σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, γεγονός που συνιστά ευθεία παραβίαση του δικαιώματός τους στην έγκαιρη και κατανοητή ενημέρωση.

Σε συνδυασμό με τις ατομικές συνθήκες κάθε αιτούντος, οι παραπάνω παράγοντες μπορούν να δημιουργήσουν ή να εντείνουν καταστάσεις ευαλωτότητας, οι οποίες ενεργοποιούν την υποχρέωση των κρατών να διασφαλίσουν κατάλληλες διαδικαστικές εγγυήσεις. Σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο, οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα, προκειμένου να εξασφαλίσουν την ουσιαστική πρόσβαση των αιτούντων στη διαδικασία ασύλου και να ενισχύσουν την ικανότητά τους να ασκούν τα δικαιώματά τους και να τηρούν τις υποχρεώσεις τους καθ' όλη τη διάρκεια. Αντίστοιχα, το ελληνικό νομικό πλαίσιο για το άσυλο προβλέπει ειδικές εγγυήσεις για τα πρόσωπα που χρήζουν ιδιαίτερων συνθηκών υποδοχής⁹:

«Οι Αρχές Παραλαβής εκτιμούν μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από την υποβολή της αίτησης διεθνούς προστασίας ή σε όποιο σημείο της διαδικασίας ανακύψουν οι σχετικές ανάγκες, εάν ο αιτών χρήζει ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων, λόγω, μεταξύ άλλων, ηλικίας, φύλου, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, ψυχικών διαταραχών ή ως συνέπεια βασανισμού, βιασμού ή άλλων σοβαρών μορφών ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας.»

Η συστηματική επίδοση αποφάσεων από την Υπηρεσία Ασύλου μέσω email, χωρίς καμία προηγούμενη αξιολόγηση των ατομικών συνθηκών ή της ευαλωτότητας των αιτούντων, συνιστά σοβαρή παραβίαση της υποχρέωσης παροχής ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων. Παράλληλα, αγνοεί τις δυνητικά σοβαρές συνέπειες που μπορεί να έχει μια τέτοια απόφαση στα δικαιώματα και την ευημερία των αιτούντων.

Εξίσου προβληματική είναι και η πρακτική της επίδοσης μέσω email σε αιτούντες άσυλο που διαμένουν εκτός δομών φιλοξενίας, είτε από επιλογή είτε λόγω αντικειμενικών συνθηκών. Αν και το νομικό πλαίσιο δεν προβλέπει ρητά συγκεκριμένο τρόπο επίδοσης για τα πρόσωπα αυτά, είναι σαφές ότι η επίδοση μέσω email ενέχει εξίσου σοβαρούς κινδύνους. Όταν πρόκειται για άτομα που ζουν σε επισφαλείς συνθήκες ή βρίσκονται σε κατάσταση αστεγίας, η εξάρτηση από ένα email για την ενημέρωση σχετικά με κρίσιμες ενέργειες μπορεί να οδηγήσει στον αποκλεισμό των πλέον ευάλωτων από την πρόσβαση στα δικαιώματά τους.

Επιπτώσεις στην πρόσβαση σε ένδικα μέσα

Η μη νόμιμη πρακτική της επίδοσης αποφάσεων μέσω email υπονομεύει ευθέως το θεμελιώδες δικαίωμα των αιτούντων άσυλο σε αποτελεσματική προσφυγή. Παρόλο που δεν υπάρχουν επίσημα και άμεσα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των αποφάσεων που επιδίδονται με αυτόν τον τρόπο, πληθώρα εκθέσεων και αναφορών επισημαίνουν τις αυξανόμενες ανησυχίες γύρω από τη γενικευμένη χρήση των ηλεκτρονικών επιδόσεων.¹⁰

Οι απορρίψεις προσφυγών για καθαρά τυπικούς λόγους, και ειδικότερα λόγω εκπρόθεσμης υποβολής, παρουσιάζουν ανησυχητική αύξηση τα τελευταία χρόνια, αναδεικνύοντας τα ολοένα και πιο σοβαρά διαδικαστικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες άσυλο. Το 2022, απορρίφθηκαν 1.096 προσφυγές ως εκπρόθεσμες· ο αριθμός αυτός αυξήθηκε σε 1.523 το 2023 και σε 1.526 το 2024. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι μόνο κατά το πρώτο τρίμηνο του 2025 καταγράφηκαν 432 τέτοιες απορρίψεις, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 10% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους.¹¹

Εξεταζόμενο ως ποσοστό επί του συνόλου των απαράδεκτων προσφυγών, το ποσοστό των απορρίψεων λόγω εκπρόθεσμης υποβολής παρουσίασε σταθερή και ανησυχητική άνοδο: από 18% το 2022, αυξήθηκε

9. Article 72 of law 4939/2022, transposing the Asylum Procedures Directive (2013/32/EU)

10. Βλ. ανωτέρω υποσημείωση 6.

11 <https://migration.gov.gr/statistika/>

σε 30% το 2023, έφτασε το 33% το 2024 και εκτινάχθηκε στο 56% στις αρχές του 2025. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν ότι πλέον, περισσότερες από τις μισές διαδικαστικές απορρίψεις βασίζονται αποκλειστικά στην εκπρόθεσμη κατάθεση, γεγονός που αναδεικνύει την ολοένα εντονότερη έμφαση σε τυπικά κριτήρια εις βάρος της ουσιαστικής εξέτασης των υποθέσεων.

Αντίστοιχη αυξητική τάση παρατηρείται και όταν εξετάζεται το ποσοστό των απορρίψεων λόγω εκπρόθεσμης υποβολής σε σχέση με το σύνολο των αποφάσεων επί προσφυγών: από 6% το 2022, το ποσοστό διπλασιάστηκε σε 12% το 2023, διατηρήθηκε στο 11% το 2024 και εκτοξεύθηκε στο 20% μόνο κατά το πρώτο τρίμηνο του 2025. Τα στοιχεία αυτά φανερώνουν την ύπαρξη συστημικών διαδικαστικών εμποδίων, τα οποία απειλούν να υπονομεύσουν σοβαρά την ουσιαστική πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στη δικαιοσύνη.

Έτος/ Περίοδος	Σύνολο αποφάσεων επί προσφυγών	Σύνολο προσφυγών που απορρίφθηκαν ως απαράδεκτες	Σύνολο προσφυγών που απορρίφθηκαν ως εκπρόθεσμες	% των προσφυγών που απορρίφθηκαν ως εκπρόθεσμες επί του συνόλου των αποφάσεων επί προσφυγών	% των προσφυγών που απορρίφθηκαν ως εκπρόθεσμες επί του συνόλου των απαράδεκτων προσφυγών
2022	17,317	6,043	1,096	6%	18%
2023	13,086	5,030	1,523	12%	30%
2024	13,304	4,588	1,526	11%	33%
Q1 2024	3,551	1,524	390	11%	26%
Q1 2025	2,161	769	432	20%	56%

Αν και η αιτιώδης συνάφεια δεν μπορεί να τεκμηριωθεί με απόλυτη βεβαιότητα, ο μεγάλος αριθμός εκπρόθεσμων καταθέσεων υποδηλώνει σοβαρά προβλήματα ως προς τον τρόπο και τον χρόνο επίδοσης των αποφάσεων. Ένας πιθανός παράγοντας είναι η αυξανόμενη χρήση των ψηφιακών μέσων, όπως η αποστολή μέσω email, για την επίδοση αποφάσεων, η οποία δεν διασφαλίζει την αποτελεσματική επικοινωνία με τους αιτούντες διεθνή προστασία. Οι διαδικαστικές αυτές προκλήσεις εντείνονται από γενικότερα εμπόδια στην πρόσβαση στο άσυλο. Πολλοί αιτούντες δυσκολεύονται να τηρήσουν τις ασφυκτικές προθεσμίες, κυρίως λόγω της περιορισμένης διαθεσιμότητας δωρεάν νομικής υποστήριξης, ιδίως σε περιοχές όπως η Βόρεια Ελλάδα, όπου μόνο ελάχιστες οργανώσεις, όπως η Equal Legal Aid, παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες. Άλλοι επιβαρυντικοί παράγοντες περιλαμβάνουν τη χρόνια έλλειψη υπηρεσιών διερμηνείας και περιπτώσεις όπου οι αποφάσεις φέρονται να εκδόθηκαν σε περιόδους όπου είχε ανασταλεί η παροχή νομικής βοήθειας, όπως συνέβη κατά την αποχή των δικηγόρων του Μητρώου κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2024 και τον Ιανουάριο του 2025. Συνολικά, τα εμπόδια αυτά εγείρουν εύλογες ανησυχίες για την ουσιαστική δυνατότητα των αιτούντων να ασκήσουν εγκαίρως και δίκαια το δικαίωμα προσφυγής.

Κανονικοποίηση της ψηφιακής επικοινωνίας στο πλαίσιο του νέου Συμφώνου της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο

Το νέο Σύμφωνο της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη χρήση ψηφιακών εργαλείων, με στόχο την επιτάχυνση των διαδικασιών ασύλου και τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των κρατών-μελών. Αντίθετα, στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο, και ειδικότερα στην Οδηγία για τις Διαδικασίες Ασύλου, οι αναφορές σε ψηφιακή επικοινωνία είναι ελάχιστες. Οι αποφάσεις ορίζεται ότι πρέπει να παρέχονται «εγγράφως»¹², χωρίς όμως να διευκρινίζεται εάν αυτό περιλαμβάνει ψηφιακές μορφές, όπως το email. Η Οδηγία επικεντρώνεται κυρίως στην έγγραφη κοινοποίηση για την ενημέρωση των αιτούντων σχετικά με τα δικαιώματά τους και τη δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων.

12. Άρθρο 11 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και την ανάκληση της διεθνούς προστασίας (αναθεωρημένη).

Αντιθέτως, ο νέος Κανονισμός για τη Διαδικασία Ασύλου, που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο του Συμφώνου, εισάγει μια σαφέστερη και πιο συστηματική προσέγγιση στην ψηφιακή επικοινωνία. Αν και διατηρεί την υποχρέωση έκδοσης των αποφάσεων σε έγγραφη μορφή, προβλέπει πλέον τη δυνατότητα επίδοσης μέσω νομικών εκπροσώπων, ενώ ενσωματώνει σταδιακά την αξιοποίηση ηλεκτρονικών μέσων, όπως το email, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Ιδιαίτερη σημασία έχει η διάταξη του άρθρου 9, παρ. 3,¹³ η οποία εισάγει για πρώτη φορά ρητή υποχρέωση των αιτούντων να αποδέχονται την επικοινωνία μέσω των στοιχείων επικοινωνίας που οι ίδιοι έχουν δηλώσει, συμπεριλαμβανομένης της διεύθυνσης email. Η ρύθμιση αυτή συνιστά σαφή απομάκρυνση από το προηγούμενο καθεστώς, που περιοριζόταν στην επίδοση σε φυσική διεύθυνση.

Συνολικά, ο νέος Κανονισμός για τη Διαδικασία Ασύλου σηματοδοτεί μια ξεκάθαρη μετατόπιση προς την κανονικοποίηση της ψηφιακής επικοινωνίας στο πεδίο του ασύλου. Ενσωματώνει τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων με σαφώς πιο συστηματικό τρόπο σε σχέση με τη συγκρατημένη και περιοριστική προσέγγιση της προηγούμενης Οδηγίας. Αν και η ενίσχυση της ψηφιακής διάστασης ενδέχεται να συμβάλει στη βελτίωση της αποδοτικότητας των διαδικασιών, αναδεικνύεται ταυτόχρονα η επιτακτική ανάγκη για ουσιαστικές εγγυήσεις, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι ψηφιακές επιδόσεις είναι προσβάσιμες, αξιόπιστες και δεν θέτουν σε κίνδυνο τα δικαιώματα των αιτούντων, ιδίως για εκείνους που δεν διαθέτουν τις απαραίτητες ψηφιακές δεξιότητες ή επαρκή πρόσβαση σε τεχνολογικά μέσα. Ωστόσο, τα σταθερά αυξανόμενα ποσοστά απορρίψεων προσφυγών λόγω εκπρόθεσμης υποβολής δείχνουν ότι η εκτεταμένη χρήση ψηφιακής επίδοσης δεν βελτιώνει στην πράξη την αποτελεσματικότητα. Αντιθέτως, φαίνεται να επιτείνει τα ήδη υπάρχοντα εμπόδια πρόσβασης στη δικαιοσύνη, αφήνοντας ευάλωτους αιτούντες εκτεθειμένους στον κίνδυνο να απωλέσουν θεμελιώδη δικαιώματα χωρίς δική τους υπαιτιότητα. Καθώς το νέο θεσμικό πλαίσιο τίθεται σε εφαρμογή, είναι κρίσιμο τα κράτη μέλη να επανεξετάσουν τις πρακτικές που ακολουθούν ως προς την επίδοση αποφάσεων. Οι πρακτικές αυτές οφείλουν να είναι όχι μόνο σύννομες, αλλά και να σέβονται τις αρχές της ενημέρωσης, της πρόσβασης σε ένδικα μέσα και της δίκαιης διαδικασίας για όλους τους αιτούντες.

Συμπέρασμα

Λαμβάνοντας υπόψη τις νομικές, διαδικαστικές και πρακτικές διαστάσεις, η αυτοπρόσωπη επίδοση αποφάσεων συνιστά ουσιώδη προϋπόθεση για τη διασφάλιση της επαρκούς ενημέρωσης των αιτούντων άσυλο σχετικά με κρίσιμες αποφάσεις που επηρεάζουν καθοριστικά τα δικαιώματά τους. Η πρακτική αυτή δεν διασφαλίζει μόνο την ουσιαστική πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, αλλά ευθυγραμμίζεται και με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το ισχύον νομικό πλαίσιο, ανταποκρινόμενη στις ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας. Η πρόσφατη δικαστική απόφαση έρχεται να υπενθυμίσει τη σημασία της τήρησης των προβλεπόμενων νομικών διαδικασιών για την προστασία των δικαιωμάτων των αιτούντων. Επιβεβαιώνει την ανάγκη επανεξέτασης των υφιστάμενων πρακτικών επίδοσης και ενισχύει το επιχείρημα υπέρ της αυτοπρόσωπης επίδοσης. Η αντιμετώπιση τέτοιων αποφάσεων ως απλών διοικητικών πράξεων ρουτίνας και η επίδοσή τους μέσω email αποδυναμώνει ουσιαστικά το δικαίωμα προσφυγής και περιορίζει την πρόσβαση σε ένδικα μέσα, θέτοντας σε σοβαρό κίνδυνο τα θεμελιώδη δικαιώματα των αιτούντων.

Παράλληλα, το νέο Σύμφωνο της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων, με στόχο την επιτάχυνση των διαδικασιών και τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών. Ωστόσο, η έντονη αυτή τάση προς την ψηφιοποίηση έχει ήδη εγείρει ανησυχίες από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως σε σχέση με τον κίνδυνο αυξημένης επιτήρησης και τον πιθανό περιορισμό των δικαιωμάτων των αιτούντων. Καθώς το νέο κανονιστικό πλαίσιο τίθεται σε εφαρμογή, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη επαναξιολόγησης των πρακτικών επίδοσης, με στόχο να διασφαλιστεί ότι συνάδουν τόσο με τις νομικές απαιτήσεις όσο και με την υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων όσων αναζητούν διεθνή προστασία.

13: Άρθρο 9 παράγραφος 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1348 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 2024 για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο οποίος καταργεί την Οδηγία 2013/32/ΕΕ και θα τεθεί σε ισχύ από τις 12 Ιουνίου 2026.